

Energetická bezpečnosť Čínskej ľudovej republiky v oblasti dodávok ropy¹

Barbora Družbacká² – Simona Krivosudská³

Energy security of the People's Republic of China in the field of petroleum supply

Abstract

Energy security of the People's Republic of China is one of the most important parameters that determine the present and the future of this economy. For many years, China has made great strides in constructing a stable energy supply system rooted mainly in domestic coal supply. This system as a result of rapid economic growth, rising living standard, limited petroleum reserves and uneven resources distribution. Since the early 1980s, industrialization and urbanization have imposed structural constraints on its traditional coal energy supply. Eventually, China has been the biggest petroleum importer for several years, constantly facing the threat known as Malacca dilemma. On the basis of available statistical data, the possibilities for China to diversify petroleum supply through new strategies as BRI or FDI on other continents are explored. The synthesis of these findings offers a comprehensive overview of the current petroleum security situation focused on countries such as Russia, Kazakhstan and Africa or Latin America.

Key words

China, energy security, petroleum

JEL Classification: O13, Q40

Received: 19.11.2019 Accepted: 29.11.2019

Úvod

Bezpečná dodávka energie je nevyhnutná pre všetky krajiny na udržanie si svojho hospodárskeho rozvoja. Táto téma je obzvlášť dôležitá v prípade Číny, keďže jej rastúca ekonomika a následný dopyt po energii ovplyvňuje celý svet, (má vplyv na svetové hospodárstvo), čo potenciálne vedie k zmenám v medzinárodných vzťahoch. Rýchly rast Číny po realizovaných reformách z obdobia po roku 1978 vyvolal prudký dopyt po energii, ktorý by slúžil rozširujúcej sa priemyselnej a obchodnej štruktúre, ako aj domácnostiam s rastúcou životnou úrovňou. Energetické zdroje tejto krajiny sú však ďaleko od požiadaviek jej najľudnatejších, rýchlo rastúcich regiónov, čo zvyšuje jej závislosť od dodávok ropy.

¹ Tento príspevok je výstupom riešenia vedeckého projektu Horizont 2020 GA č. 822806 MAGYC.

² Ing. Barbora Družbacká, Ekonomická univerzita v Bratislave, Obchodná fakulta, Katedra medzinárodného obchodu, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovenská republika, barbora.druzbacka@euba.sk

³ Ing. Simona Krivosudská, Ekonomická univerzita v Bratislave, Obchodná fakulta, Katedra medzinárodného obchodu, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovenská republika, simona.krivosudska@euba.sk

Čína sa snaží o vytváranie optimálnych energetických vzťahov na celom Blízkom východe, v juhovýchodnej Ázii, Rusku, Strednej Ázii a Afrike, pričom dáva najavo, že sa dokáže začleniť do zavedených modelov obchodovania a investícií v oblasti energetiky. Čína sa podľa údajov IEA, stala najväčším spotrebiteľom energie v roku 2010, čo bolo výsledkom ich hospodárskeho rastu a expanzie priemyselného odvetvia. Fatih Birol, ktorý v súčasnosti zastáva pozíciu výkonného riaditeľa IEA túto skutočnosť označil za: „*A new age in the history of energy (WSJ, 2010)*." Podľa Baláza a kol. (2019) pozostáva energetický mix Číny najmä z uhlia, jadrovej energie, zemného plynu a ropy s rastúcim podielom obnoviteľných zdrojov energie. To odhaľuje nielen vysokú závislosť od fosílnych palív, ale aj nízku diverzifikáciu energetického mixu najväčšieho znečisťovateľa ovzdušia na svete. Tento fakt viedol k nárastu investícií do sektora energetiky, ako aj k novým obchodným príležitostiam pre spoločnosti z iných krajín. Podľa NRDC (2019) je Čína druhým najväčším spotrebiteľom ropy na svete a prvým najväčším dovozcom ropy. Závislosť Číny od tejto suroviny sa v priebehu rokov neustále zvyšuje. V roku 2018 dosiahla spotrebu ropy 628 mil. ton ropy. Neistota spojená s jej vysokou závislosťou od dovozu ropy, ktorá bola v roku 2018 viac ako 70 %, spôsobili, že Čína považuje problematiku bezpečnosti dodávok ropy za kľúčovú pre súčasný a budúci ekonomický rozvoj.

1 Metodika práce

Cieľom daného článku je zhodnotiť energetickú bezpečnosť Čínskej ľudovej republiky v oblasti dodávok ropy. Na základe analýzy bude poukázané na dôraz diverzifikácie rizika dodávok tejto komodity do Číny. Pre dosiahnutie cieľa boli vytýčené čiastkové ciele:

- skúmanie najväčších svetových producentov surovej ropy a postavenie Číny v rámci tohto rebríčka,
- analýza čistých dovozcov a vývozcov surovej ropy, pozícia Číny v dovoze a vývoze surovej ropy,
- skúmanie surovinových zdrojov – energetického mixu Číny a analýza zmien v tomto mixe za posledné roky,
- sledovanie zmien v dovoze a vývoze surovej ropy z/do Číny v dlhodobom časovom horizonte,
- skúmanie energetickej bezpečnosti Číny z pohľadu pôvodu dovážanej ropy, ako aj zmena čínskych preferencií v rámci pôvodu a trás jej dovozu.

Na dosiahnutie nami stanoveného cieľa, ako aj čiastkových cieľov, boli využité viaceré metódy skúmania, ako selekcia, analýza, syntéza, indukcia, dedukcia, komparácia a taktiež aj matematicko-štatistické metódy. Vzhľadom na množstvo štúdií venujúcich sa danej problematike bola využitá metóda selekcie na výber relevantných informácií. S metódou analýzy veľmi úzko súvisí syntéza, ktorou boli spájané najdôležitejšie zistenia do jedného celku a následne boli interpretované vo výsledkoch našej práce. Indukciou a dedukciou boli hodnotené zmeny preferencií Číny v oblasti dodávok ropy. V práci bola využitá aj metóda komparácie na porovnanie dosiahnutých zmien v oblasti analýzy získaných údajov o energetickom mixe Číny, ako aj o dovoze a vývoze ropy z a do Číny v dlhodobom časovom horizonte. Pri kvantifikácii získaných údajov boli využité matematicko-štatistické metódy, pri ktorých sme na sprehládnenie využili grafické zobrazenie.

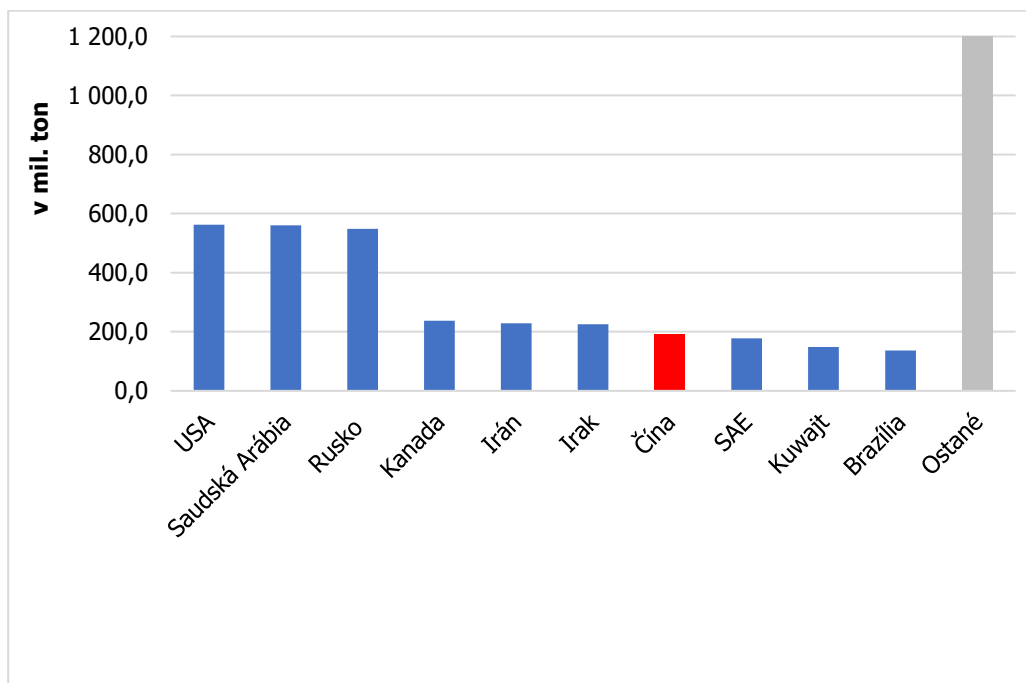
Komplexný obraz o skúmanej problematike bol doplnený komentármi a slovnými opismi grafov, tabuliek a obrázkov.

2 Výsledky a diskusia

Energetická bezpečnosť je symbolom rozvinutých ekonomík a je základom vysokej životnej úrovne a vyspelých hospodárstiev. Odkedy čierne zlato dostalo do centra pozornosti krajiny produkujúce ropu na medzinárodnej politickej a hospodárskej scéne, došlo niekoľkokrát ku zmenám najväčších producentov tejto vzácnej suroviny.

V grafe 1 sú zobrazení najväčší svetoví producenti surovej ropy za rok 2017, pričom na prvom mieste bol USA, ktorých podiel na celkovej produkcii surovej ropy predstavoval 12,9 %. Nasledovala Saudská Arábia s podielom 12,8 %, Rusko 12,6 % a Kanada 5,4 %. Podiel Číny na svetovej produkcii ropy v roku 2017 dosiahol úroveň 4,4 %, čo predstavovalo 190 mil. ton surovej ropy.

Graf 1 TOP svetoví producenti surovej ropy v r. 2017 (v mil. ton)⁴

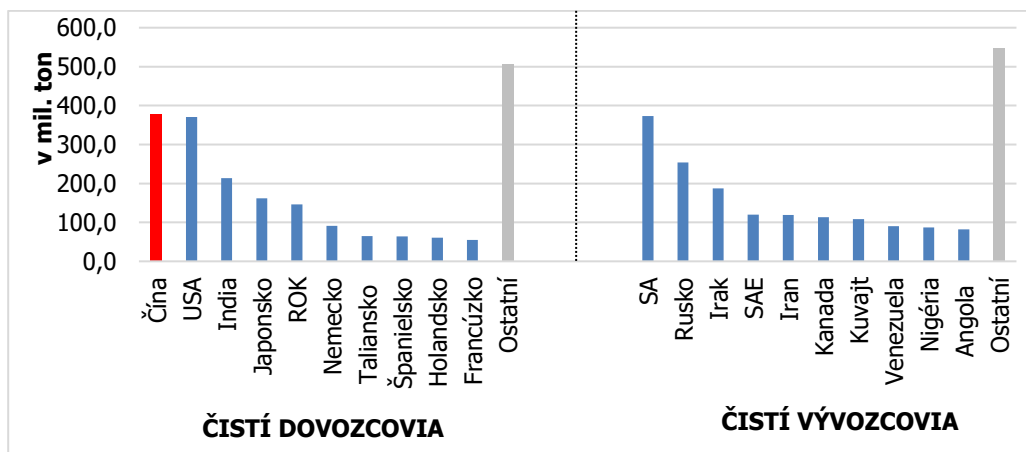
Zdroj: vlastné spracovanie podľa IEA (2018)

Graf 2 dokumentuje čistých dovozcov a vývozcov ropy za rok 2016, pričom dokazuje, že najväčším čistým dovozcom bola Čína, ktorej dovoz v objeme predstavoval 387

⁴ Zahŕňa výrobu ropy, NGL, východiskových surovín, prísad a iných uhľovodíkov. Nezahŕňa kvapaliny z iných zdrojov palív (obnoviteľné, uhlie a zemný plyn).

mil. ton surovej ropy. Nasledovali USA, India, Japonsko a Kórejská republika (ROK). Najväčšími vývozcami surovej ropy v roku 2016 boli Saudská Arábia (SA), ďalej Rusko, Irak, Spojené arabské emiráty (SAE) a Irán.

Graf 2 Prehľad čistých dovozcov a vývozcov surovej ropy v r. 2016 (v mil. ton)

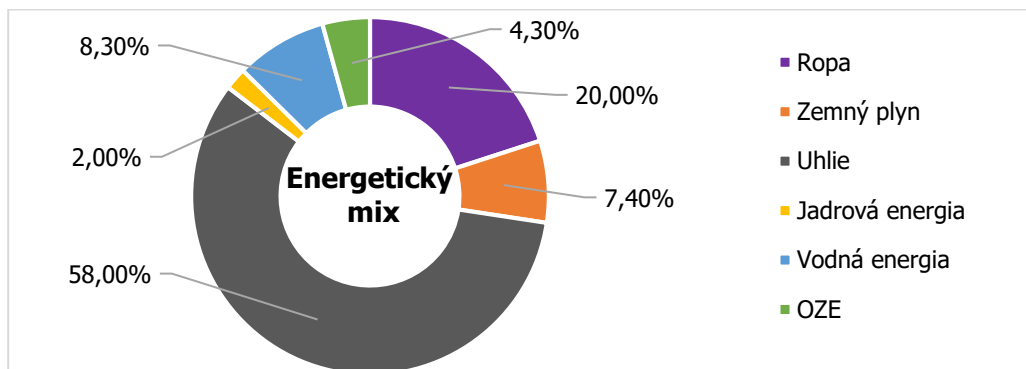
Zdroj: vlastné spracovanie podľa IEA (2018).

2.1 Energetický mix Číny

V roku 2018 predstavoval podiel Číny na celosvetovej spotrebe energie úroveň 24 % (BP, 2019). V posledných rokoch čelí táto ekonomika spomaľovaniu hospodárskeho rastu. Pre opätovné oživenie hospodárstva je jednou z kľúčových úloh Číny pokryť svoje energetické potreby efektívnym využívaním jednotlivých surovinových zdrojov.

Ako ilustruje graf 3, najväčší podiel na energetickom mixe Číny má uhlie. Vzhľadom na fakt, že má jedny z najväčších zásob uhlia na svete, predstavoval podiel uhlia na energetickom mixe v roku 2018 až 58 %. Oproti predchádzajúcemu roku prišlo k medziročnému poklesu o 2 %, čo pripisujeme snahe Číny zlepšiť kvalitu ovzdušia. Napriek úsiliu čínskych orgánov o zníženie využívania uhlia bude uhlie aj naďalej hlavnou surovinovou zložkou.

Čína disponuje najväčšou sústavou vodných tokov na svete, symbolizovanou napríklad obrovskou priehradou Three Gorges Dam na rieke Jang-c'-ťiang. Okrem vodnej energie, sa v Číne za posledné dve dekády rozšírila aj veterná a slnečná energia. Ku koncu roka 2018 dosiahla kapacita obnoviteľnej energie 728 gigawattov (GW), čo predstavuje nárast o 12 % oproti predchádzajúcemu roku, podľa štatistík zverejnených Čínskou národnou správou energetiky.

Graf 3 Energetický mix Číny v r. 2018 (v %)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa BP (2019).

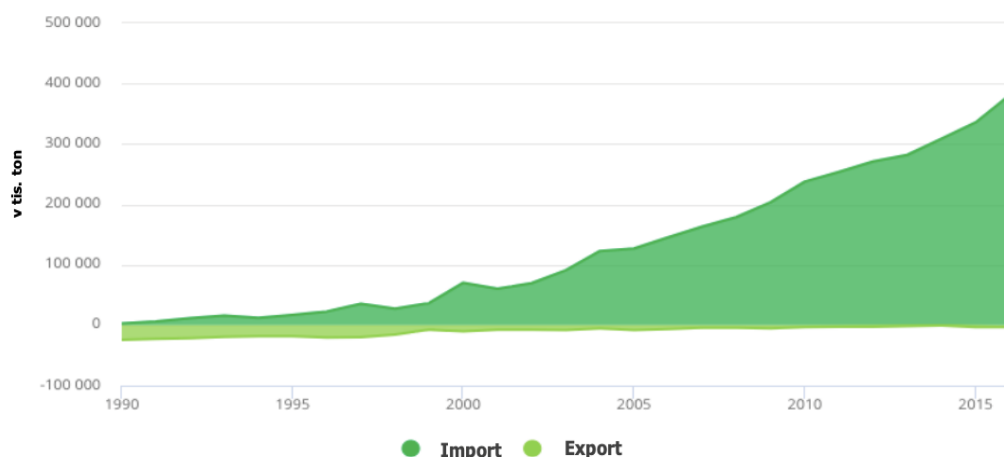
To predstavuje 352 GW vodnej energie, 184 GW veternej energie, 174 GW fotovoltaiky a 17,8 GW z biomasy. Obnoviteľná energia predstavovala 38,3 % celkovej inštalovanej elektrickej energie v krajine, čo predstavuje nárast o 1,7 %-ho bodu. (Renewable Energy World, 2019). Očakáva sa, že Čína bude v najbližších rokoch dominovať aj v oblasti inštalácie off-shore veterných fariem a stane sa tak aj najväčším trhom s veternou energiou.

Aj v oblasti rozvoja jadrovej energie má do budúcnosti Čína veľké ambície. Ku koncu roka 2017 dosiahla jej inštalovaná jadrová kapacita 34 GW. Úroveň 58 GW si stanovili dosiahnuť do roku 2020 a do roku 2030 chcú dosiahnuť objem inštalovanej jadrovej kapacity až 150 – 200 GW, čo predstavuje približne polovicu súčasnej celosvetovej inštalovanej jadrovej kapacity.

Podľa BP (2019) v energetickom mixe Číny podiel plynu predstavoval v roku 2018 úroveň 7,4 %. spotreba plynu vzrástla medziročne o 18 %, čo predstavuje najväčší medziročný nárast od roku 2012. V nasledujúcich rokoch sa očakáva, že Čína sa stane kľúčovým hráčom na svetovom trhu aj so skvapalneným zemným plynom LNG.

Čína nedisponuje dostatočnými zásobami ropy, a preto musí dovážať väčšinu toho, čo spotrebuje. Obrázok 1 ilustruje vývoj množstva vývozu a dovozu surovej ropy z a do Číny v období 1990 – 2016, pričom objem vývozu v roku 2016 dosiahol hodnotu 2,9 mil. ton ropy a objem importu 387 mil. ton ropy.

Miera závislosti Číny od dovozu ropy dosiahla v roku 2016 úroveň 68 % a stala sa tak najväčším svetovým dovozcom ropy. Podiel ropy v energetickom mixe Číny dosiahol v roku 2018 úroveň 20 %, čo predstavuje oproti predchádzajúcemu medziročný nárast o 31 % (BP, 2019).

Obr. 1 Dovozy a vývoz surovej ropy z/do Číny v r. 1990 – 2016 (v tis. ton)

Zdroj: IEA. (2018). Dostupné na <http://www.iea.org/statistics/?country=CHINA&year=2016&category=Oil&indicator=CrudeImportsExports&mode=chart&dataTable=OIL>

Závislosť Číny od energetických surovín má veľmi silný vplyv na geopolitiku. Vzhľadom na ich obrovský dopyt po surovinách vykonali niekoľko krokov k diverzifikácii svojej závislosti. Čína si začala vytvárať svoje vlastné zásoby ropy, takzvané „Strategic Petroleum reserves“ (SPR), o ktorých len zriedka zverejňuje informácie, takže je pomerne ťažké odhadnúť rýchlosť ich vytvárania. Podľa dostupných informácií dosiahnu čínske zásoby ropy do roku 2020 úroveň 500 mil. barelov. Prvé oznámenie o SPR vydala Čína v roku 2014, kde vyčíslili svoje zásoby ropy na 12,43 mil. ton a v roku 2015 sa tento objem ešte zvýšil na 26,1 mil. ton, čo predstavuje približne 220 mil. barelov ropy (Global Times, 2019).

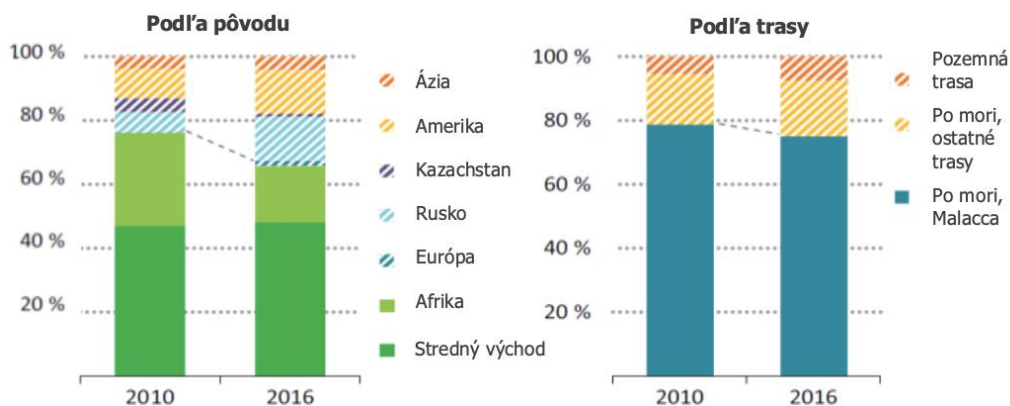
Druhým veľmi iniciatívnym krokom bola čínska stratégia „Going out“, ktorej súčasťou je aj iniciatíva Pás a cesta (BRI), prostredníctvom ktorej Čína prezentuje svoje myšlienky o obojstranných zvýhodneniach, ktoré pomôžu prepojiť Čínu s Európou. V rámci spomenutej stratégie prišlo aj k podpore globálnych investícií zo strany čínskych národných ropných spoločností, ktoré získali značné zákazky a akcie po celom svete a spolu s čínskou vládou dohodli obchody vo všetkých regiónoch sveta produkujúcich ropu.

Tretou a veľmi závažnou otázkou pre Čínu je zaistenie bezpečných zásobovacích trás, najmä cez úžinu Malacca. Dôvod privilegovaného postavenia úžiny Malacca spočíva v kombinácii geografických, politických, hospodárskych a vojenských faktorov. Jej geografické umiestnenie, medzi Indickým a Tichým oceánom, zaručuje úžine Malacca nenahraditeľnú úlohu najmä v medzinárodnom obchode. Úžinou putuje takmer polovica ropného dovozu z Blízkeho východu do Ázie, konkrétne Japonska, Číny, ROK a niekoľkých ďalších členských krajín ASEAN.

Obr. 2 Úžina Malacca v Juhočínskom mori

Zdroj: Global Affairs Strategic Studies (2018). Dostupné na <http://www.unav.edu/web/global-affairs/detalle/-/blogs/china-and-india-fight-for-the-gates-of-the-strait-of-malacca>

Pre Čínu je úžina Malacca kľúčovou pri dovoze energií, keďže cez ňu prúdi až 80 % dovážanej ropy. V najužšom mieste je Malacca široká len 1,5 km, čo spôsobuje jej vysokú náchylnosť na vojenské blokády a pirátske útoky. Znepokojenie nad bezpečnosťou dodávok energie cez úžinu Malacca vyjadril už v roku 2003 vtedajší generálny tajomník Komunistickej strany Číny Hu Jintao a tento problém s bezpečnosťou dodávok energií označil ako „Malacca dilemma“.

Graf 4 Dovozy ropy do Číny podľa pôvodu a trasy (v %)

Zdroj: RSIS. (2019). Dostupné na <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2019/01/WP320.pdf>

Terajší čínsky prezident Xi Jinping, sa prostredníctvom BRI rozhodol pre diverzifikáciu dodávok energií. Ekonomovia S. Djankov a S. Miner (2016) považujú za jeden z hlavných motívov celej tejto rozsiahlej iniciatívy, ktorá zahŕňa viac ako 70 krajín, zabezpečiť dodávky energie do Číny prostredníctvom nových potrubí v strednej Ázii, Rusku a v juhovýchodnej Ázii. V priebehu rokov sa Čína pokúsila o zníženie závislosti od úžiny Malacca a investovala do cezhraničných projektov, ako napríklad ropovody a plynovody v Mjanmarsku, Kazachstane, Rusku alebo vybudovanie kanálu v južnom Thajsku, ktorý prepojoval Indický oceán s Andamanským morom a Siamským zálivom, ale ako ukazuje

graf 4 úžina Malacca má stále dôležitú úlohu pri dovoze ropy a počas šiestich rokov od spustenia iniciatívy sa závislosť od tohoto územia zmenšila len minimálne.

2.2 Úloha Ruska a Kazachstanu v rámci dodávok ropy do Číny

Ruská federácia je susedská krajina Číny, ktorú možno označiť za energetickú veľmoc. Spolupráca medzi krajinami sa začala rozvíjať od roku 2001, keď krajiny podpísali Zmluvu o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci. Odvtedy spolupráca v oblasti energetiky (najmä v oblasti ropy a zemného plynu) výrazne vzrástla a zahŕňa nielen obchod s energetickými zdrojmi, ale aj investície, vlastníctvo akcií, rozvoj infraštruktúry a výmenu technológií. V roku 2005 Rusko ešte stále nepatrilo medzi desať najväčších importérov ropy v Číne, zatiaľ čo v roku 2010 predstavovalo len asi 6 %-ný podiel ako piaty najväčší dodávateľ. V roku 2011 Rusko začalo dodávať ropu cez Skovorodinskú vetvu ropovodu Východná Sibír – Tichý oceán (ESPO) v regióne Amur blízko hraníc s Čínou a v nasledujúcich piatich rokoch sa vývoz ropy viac ako zdvojnásobil (Serafettin & Daku-seva, 2017).

V júni 2013 sa ruská spoločnosť Rosneft a čínska spoločnosť CNPC⁵ dohodli na 25-ročnom obchode s ropou v hodnote 270 mld. USD (Reuters, 2013). V tom istom roku spoločnosť Rosneft podpísala s čínskou spoločnosťou Sinopec⁶ kontrakt na ďalších 85 mld. USD na dodanie 100 mil. ton ropy na desať rokov. Okrem nákupných transakcií začali čínske spoločnosti nakupovať akciové podiely v ropných a plynových poliach v Rusku. Medzi hlavné dohody patrí dohoda CNPC s Rosneftom o spoločnom rozvoji ropných a plynových polí vo východnej Sibíri a dohoda medzi Rosneftom a Sinopecom o navrhovanom spoločnom rozvoji polí Russkoye a Yurubcheno-Tokhomskoye. Významným míľnikom tejto spolupráce bol december 2015, keď Rusko sa stalo najväčším dodávateľom ropy v Číne a predstihlo Saudskú Arábiu. Podľa Reuters (2018) si pozíciu najväčšieho čínskeho importéra ropy drží Rusko už tretí rok v rade. Dovoz Číny z Ruska sa zvýšil o 58 % oproti predchádzajúcemu roku na 7,35 mil. ton, čo predstavuje najvyššiu hodnotu a zodpovedá približne 1,73 mil. barelov za deň (bpd).

Kazachstan je najväčšia a hospodársky najrozvinutejšia krajina strednej Ázie a má druhé najväčšie zásoby ropy medzi bývalými sovietskymi republikami, pričom v roku 2017 boli overené zásoby asi 30 mld. barelov (Fitchgroup, 2018). Napriek tomu Kazachstan nepatrí medzi najvýznamnejšie partnerské krajiny v oblasti importu ropy do Číny. V roku 2015 krajiny podpísali Spoločné vyhlásenie o novej etape komplexného strategického partnerstva s Čínou, kde strany súhlasili aj s prehĺbením energetického partnerstva. Kazachstan je jedným z najaktívnejších partnerov v rámci BRI. Čína by tak mala participovať na rozvoji nových projektov v oblasti prieskumu ložísk ropy a zemného plynu, ako aj spracovania ropy a krajiny majú urýchliť expanziu ropovodov Čína – Kazachstan, výstavbu druhej fázy ropovodu Čína – Kazachstan (Beyneu – Bozoy –

⁵ CNPC je čínska štátna spoločnosť, ktorá má ropné a plynové aktíva a záujmy vo viac ako 30 krajinách v Afrike, Strednej Ázii, Rusku, Amerike, na Strednom východe, Tichomorí a ďalších regiónoch. Je jedným z najväčších výrobcov a dodávateľov ropy a zemného plynu v poskytovateľov služieb v oblasti ropných polí na svete.

⁶ SINOPEC alebo China Petroleum and Chemical Corp. je štátna spoločnosť a najväčší svetový ropný, plynárenský a petrochemický konglomerát zriadený štátom v júli 1998 na základe bývalej čínskej China Petrochemical Corporation. Skupina Sinopec má základné imanie vo výške 274,9 mld. RMB.

Šymkent) a modernizáciu rafinérie Šymkent (FMPRC, 2015). Surovinové bohatstvo a geostrategická poloha umožnila Kazachstanu stať sa dôležitou súčasťou dovozných trás ropy do Číny. Význam tranzitnej krajiny je spájaný najmä s existenciou ropovodu Kazachstan – Čína.

Tab. 1 Kapacita hlavných vývozných trás ropy z Kazachstanu a Ruska do Číny (v bpd.)

TRASA	KAPACITA
Ropovod Kazachstan – Čína	400 000
ESPO	600 000
Prístav Kozmino	630 000
Spolu	1 630 000

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: The National Bureau of Asian Research (2018).

Ako vyplýva z tabuľky 1, najvýznamnejšie trasy na dovoz ropy do Číny cez Kazachstan a Rusko sú ropovod ESPO, ropovod Čína – Kazachstan a prístav Kozmino. Základom ruského exportu ropy do Číny je ropovod ESPO, ktorý spája hlavný ruský ropovodný systém v Tajšete s prístavom Kozmino na východnom pobreží Ruska neďaleko mesta Vladivostok, ktorý je zobrazený na obrázku 3. Významnou je však vedľajšia vetva ropovodu, ktorý vedie zo Skovorodina cez čínske hranice do mesta Daqing. Potrubie ESPO, ktoré má súčasnú kapacitu 58 mil. ton ročne alebo okolo 1,2 mil. bpd, začalo prevádzku v roku 2011 a bola rozšírená na súčasnú veľkosť v dvoch fázach: Vetva smerujúca do Číny má kapacitu 600 tis. bpd, ale zatiaľ nie je v plnej miere využívaná kvôli problémom na čínskej strane (NBR, 2018). Očakáva sa, že celková kapacita systému dosiahne 1,6 mil. bpd, pričom len niečo viac ako jedna tretina z toho pôjde priamo do Číny, jedna štvrtina pôjde do ruských rafinérií na východe a zvyšok sa bude predávať cez prístav Kozmino.

Obr. 3 Ropovod Východná Sibír – Tichý oceán

Zdroj: The National Bureau of Asian Research. (2018). Dostupné na http://www.nbr.org/wp-content/uploads/pdfs/publications/special_report_74_emerging_russia-asia_energy_nexus_dec2018.pdf

Druhú významnú trasu tvorí ropovod Čína – Kazachstan (KCOP). V roku 1997 podpísali Ministerstvo energetiky a prírodných zdrojov Kazachstanu a CNPC dohodu v súvislosti s projektmi zameranými na rozvoj a výstavbu tohto ropovodu. Výstavba sa začala v máji 2004, keď Kazachstan a Čína podpísali dohodu o výstavbe ropovodu KCOP s dĺžkou 1 240 km, ktorý by dodával ropu z Kazachstanu do západnej provincie Xinjiang⁷ v Číne.

Obr. 4 Ropovod Atasu – Alashankou

Zdroj: KCP. Dostupné na http://www.kcp.kz/projects/atau_ashankou?language=en

Najdlhšou časťou je ropovod, ktorý sa nachádza medzi kazašským mestom Atasu a čínskym Alashankou, zobrazený na obrázku 4. V júli 2006 začala KCOP prepravovať približne 200 tis. bpd (CCTR, 2006). Podľa Astana Timesu (2013) bola plná kapacita ropovodu Atasu – Alashankou dosiahnutá v roku 2013, keď boli spustené dve nové čerpace stanice, pričom kapacita bola zvýšená z 2,2 mil. ton v roku 2006 na 10,4 mil. ton v roku 2012.

Napriek nárastu dovozu ropy z Ruska v poslednom desaťročí prevažná väčšina dovozu ropy v krajine pokračuje v preprave cez námorné trasy, ako sú Hormuzský prieliv a „problematická“ úžina Malacca. Rusko, viac ako ktorákoľvek iná krajina, prispelo k diverzifikácii čínskych dovozných ciest ropy. Objem 1,2 mil. bpd, ktoré dodalo Rusko do Číny v roku 2017, bolo prepravených po súši ropovodmi, alebo len na krátku vzdialenosť po mori. Naproti tomu Kazachstan, ďalší čínsky importér v regióne, vyviezol do krajiny v roku 2017 iba 50 tis. bpd. Predpokladaný rast dovozu ropy do Číny v nasledujúcich piatich rokoch však bude pravdepodobne väčší, ako akékoľvek zvýšenie dodávok ropy z Ruska a Kazachstanu. IEA očakáva, že dovoz čínskej ropy vzrastie z 8,8 mil. bpd v roku 2017 na 10,8 mil. bpd v roku 2023. Pre porovnanie, kombinovaná kapacita čínskej vetvy ESPO, prístavu Kozmino a ropovodu Kazachstan – Čína je v súčasnosti len 1,63 mil. bpd. Aj keby sa táto kapacita využila na dodávku ropy do Číny, podiel jej celkového dovozu z Ruska a Kazachstanu by v roku 2023 zostal približne na úrovni 15 % (NBR, 2018). Zostávajúci 85 % by pokračovalo po mori prostredníctvom tankerov. Práve preto Čína rozširuje svoje aktivity v úplne iných regiónoch a na iných kontinentoch, ktoré sú bohaté na nerastné suroviny ako napríklad Afrika a Latinská Amerika.

⁷ Xinjiang alebo Ujgurská autonómna oblasť Čínskej ľudovej republiky leží v severozápadnej Číne, v centre euroázijského kontinentu, a s rozlohou asi 1 660 000 km². Hraničí s ôsmimi krajinami vrátane bývalých sovietskych stredoázijských republík, Mongolska, Afganistanu, Pakistanu a Indie.

2.3 Úloha Afriky a Južnej Ameriky v rámci dodávok ropy do Číny

Čínske projekty zamerané na ťažbu a spracovanie ropy a zemného plynu pomáhajú zabezpečiť energetické zdroje v zahraničí, aby uspokojili rastúci dopyt Číny po energii, ktorý by sa mal v najbližších 30 rokoch podľa odhadov viac ako zdvojnásobiť. Už medzi rokmi 2011 a 2013 čínske ropné spoločnosti investovali 73 mld. USD do projektov v oblasti ropy a zemného plynu v zahraničí (IEA, 2016). Čínska ropná spoločnosť Sinopec potvrdila, že plánuje zvýšiť svoje zahraničné investície na viac ako 30 mld. USD, čo je takmer dvojnásobok už vynaložených zdrojov spoločnosťou v 30 rôznych krajinách v rokoch 2010 až 2015.

Čína sa v posledných dvoch desaťročiach stala hlavným investorom pre krajiny Afriky a Latinskej Ameriky. Čínske národné ropné spoločnosti intenzívne investovali v oboch regiónoch, čím sa začal rozvíjať obojstranne výhodný obchodný vzťah. Latinská Amerika a Afrika mali to, čo Čína potrebovala – zásoby ropy a plynu, zatiaľ čo Čína s obrovskými prebytkami finančných prostriedkov ponúkla financovanie a investície krajinám produkujúcim ropu s obmedzenými hotovostnými prostriedkami v oboch regiónoch.

Afrika

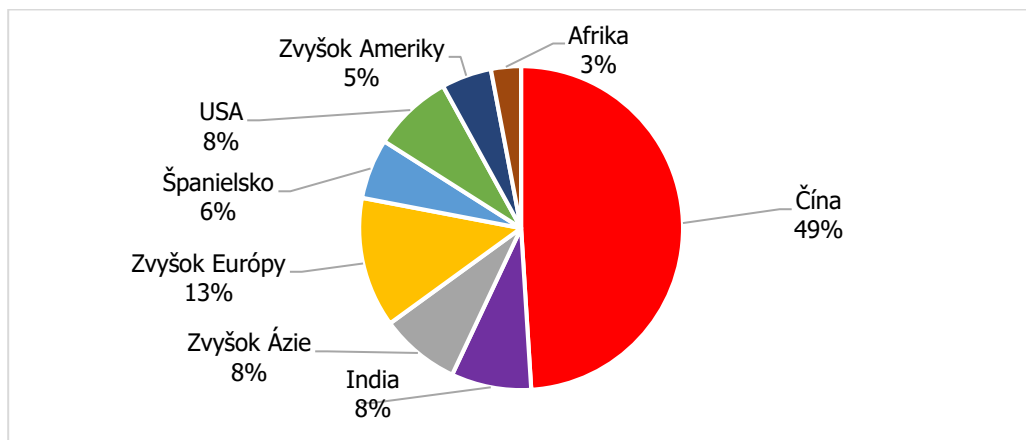
Najväčšími čínskymi investormi v africkom ropnom priemysle sú štátne spoločnosti China National Offshore Oil Corporation (CNOOC), China National Petroleum Corporation a China Petrochemical Corporation (Africa, oil and power, 2017).

Podiel importovanej ropy z Afriky sa v súčasnosti udržiava na úrovni 20 – 25 %. Najväčšími africkými exportérmi ropy do Číny sú Angola s podielom 10,4 %, Kongo 2,7 % a Líbya 2 % (WTEX, 2019). Medzi ďalších významných exportérov patrí aj Nigéria a v minulosti to boli aj Sudán a Južný Sudán. Čínske národné ropné spoločnosti majú na tomto kontinente spustených viacero projektov. Medzi niektoré z nich patria aj ďalej uvedené projekty v Angole, Nigérii a Južnej Afrike a Botswane.

Angola

Zásoby ropy v Angole sú momentálne odhadované na 17,6 mld. barelov. Angola je druhou najväčšou krajinou produkujúcou ropu v subsaharskej Afrike a členom OPEC s ťažbou približne 1,55 mil. barelov ropy ročne (Deloitte, 2018). Ropné náleziská tejto krajiny sú rozdelené na 50 blokov. Ako môžeme vidieť na grafe 5, až 49 % exportovanej ropy Angoly v roku 2014 importovala Čína. V súčasnosti sa vyše 50 % ropy z Angoly exportuje do Číny. Angola bola v roku 2018 tretím najväčším dodávateľom ropy pre Čínu s podielom 10,4 % z celkového importu ropy. (WTEX, 2019).

⁸ CNOOC je jednou z najväčších národných ropných spoločností v Číne. Je to tretia najväčšia národná ropná spoločnosť v Čínskej ľudovej republike, po CNPC a Sinopec.

Graf 5 Export ropy z Angoly podľa destinácie (v %)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa US EIA (2015). Dostupné na http://www.eia.gov/beta/international/analysis_includes/countries_long/Angola/archive/pdf/Angola_2015.pdf

Čínske ropné spoločnosti investovali veľký objem peňazí do nákupu akcií v ropnom priemysle v Angole. Ide najmä o čínskych ropných gigantov Sinopec a CNOOC. V roku 2004 spoločnosť Sinopec získala ťažobné práva v bloku 3/80. Ponuka spoločnosti Sinopec zahŕňala úver v hodnote 2 mld. USD od Exportno-importnej banky Číny, čo pomohlo tomu, aby Sonangol (národná ropná spoločnosť Angoly) rozhodol v prospech Sinopec a nepredĺžil licenciu spoločnosti Total. V roku 2004 spoločnosti Sonangol a Sinopec tiež založili spoločný podnik Sonangol Sinopec International Ltd., prostredníctvom ktorého spolupracujú na výrobe a rafinácii ropy v bloku 14. V roku 2009 kúpili CNOOC a Sinopec 20 %-ný podiel v bloku 32 od Marathon Oil Corp. za 1,3 mld. USD. Sinopec ďalej vlastní 50 %-ný podiel v bloku 18, ktorý spoločnosť kúpila v marci 2010 za 2,46 mld. USD. Tento blok je rozdelený na dve polovice. Jedna polovica je v súčasnosti vo vývoji a druhá produkuje viac ako 240 tis. barelov ropy denne. Sinopec v roku 2014 v rámci spoločného podniku Sonangol Sinopec International v spolupráci so spoločnosťami Total, Sonangol, Esso a Galp Energia, investoval do rozšírenia operácií v bloku 32.

Od roku 2010 ide o najväčšiu zahraničnú investíciu v ropnom priemysle v Angole. Investícia sa použila na rozvoj ropného projektu Kaombo, ktorý sa nachádza pri pobreží Angoly. Očakáva sa tam, že výrobná kapacita bude 84 mil. barelov ropy ročne s odhadovanými zásobami 650 mil. barelov. V polovici roku 2018 bola uvedená do prevádzky prvá časť mega projektu Kaombo. V súčasnosti produkuje 115 tis. barelov denne a očakáva sa, že dosiahne vrchol na úrovni 230 tis. barelov denne, keď bude v prevádzke druhá polovica vrtu v roku 2019 (Deloitte, 2018).

Nigéria

Napriek tomu, že Nigéria nepatrí do prvej desiatky exportérov ropy do Číny, patrí ku krajinám OPEC s najväčšími zásobami ropy na svete. Podľa Africa, Oil and Power (2014) v roku 2005 Čína a Nigéria podpísali dohodu o predaji ropy v hodnote 800 mil. USD. Čína sa zaviazala nakupovať 30 tis. barelov denne počas piatich rokov, taktiež však získala licenciu na prevádzku štyroch ropných blokov a prevzatie nigérijskej rafinérie. V júni 2016 podpísala Nigéria, ako dodávateľ ropy do Číny, predbežné zmluvy v hodnote

80 mld. USD s čínskymi spoločnosťami na modernizáciu svojej ropnej a plynovej infraštruktúry. Spoločnosť Sinopec bola jednou z 38 čínskych spoločností, ktoré sa na tejto dohode podieľali.

Vedenie spoločnosti CNOOC v júli 2018 vyjadrilo záujem investovať ďalšie 3 mld. USD do svojich existujúcich projektov na ťažbu ropy a zemného plynu na pobreží Nigérie. Celkovo investovali do svojich nigérijských projektov viac ako 14 mld. USD. Nigéria sa tak stala najväčšou investičnou destináciou pre spoločnosť CNOOC (Punchng, 2018).

Južná Afrika a Botswana

V roku 2017 prebehol obchod medzi spoločnosťami Sinopec a Chevron. Sinopec kúpil za 900 mil. USD 100 % dcérskej spoločnosti Chevron v Botswane a 75 % Caltex (dcérskej spoločnosti Chevronu v Južnej Afrike), zvyšných 25 % akcií vlastní miestni akcionári v súlade s pravidlami Južnej Afriky. V rámci dohody čínska spoločnosť získala rafinériu v Kapskom Meste, ropné sklady, továreň na výrobu mazív v Durbane a servisno-distribučnú sieť Caltexu v Južnej Afrike a Botswane (Oilprice, 2017). Rafinéria v Kapskom Meste má kapacitu 5 mil. ton ročne.

Južná Amerika

V roku 2019 bol podiel ropy dovezenej z Latinskej Ameriky približne na úrovni 12 %. Napriek tomu, že hodnota importovanej ropy zo štátov Latinskej Ameriky nie je na úrovni importov z Afriky alebo blízkeho východu, je pre Čínu tento región dôležitý. Vzhľadom na to, že iba vo Venezuele sa nachádzajú zásoby ropy v objeme asi 300 mld. barelov, je tento región bohatý na zdroje tejto komodity. Ako v prípade Afriky, tak aj na kontinente Latinskej Ameriky majú čínske spoločnosti viaceré projekty v oblasti energetiky. Čína v Latinskej Amerike na zaistenie ropy používa hlavne priame financovanie výmenou za ropu. Hlavnými poskytovateľmi financovania pre krajiny Južnej Ameriky sú Čínska Rozvojová Banka (CDB) a Exportno-importná banka Číny. Štáty, ktoré dostanú financovanie na rôzne projekty, následne splácajú daný úver exportom ropy do Číny.

Venezuela

Čína poskytla Venezuele od roku 2007 vo forme úverov 54 mld. USD, výmenou za ropu. Približne polovica venezuelského exportu ropy v súčasnosti slúži ako splátky úverov Číny (The Dialogue, 2015). Petróleos de Venezuela (PDVSA – štátna ropná spoločnosť Venezuely) už vyše dekády spláca čínske úvery exportom ropy. Venezuela v súčasnosti dlhuje Pekingu 23 mld. USD, ktoré spláca vývozom ropy. V auguste 2018 mala spoločnosť PDVSA splatených približne 30 mld. USD z úverov v celkovej výške 54 mld. USD. Táto suma zahŕňa aj úver vo výške 4 mld. USD (tiež krytý ropou), ktorý CDB poskytla v prvom štvrtroku 2016, keď Caracas a Peking podpísali dvojročnú dohodu, ktorá umožňovala PDVSA pozastaviť platby istiny a úroku ropného dlhu na dva roky. Táto dohoda uplynula v apríli 2018. Nakoľko sa bývalému prezidentovi Madurovi nepodarilo zabezpečiť predĺženie platnosti dohody o odložení splatnosti dlhov, export ropy z PDVSA do Číny (ako splátky dlhu) sa bude musieť zvýšiť na približne 340 tis. barelov denne od októbra 2018. Predtým sa splátky pohybovali na úrovni 164 tis. barelov denne (Argus Media, 2018). Ďalší vývoj splácania dlhu je zatiaľ neistý z dôvodu meniacej sa politickej klímy vo Venezuele a nástupu nového prezidenta Juana Guaida.

Brazília

V novembri 2009 CDB a brazílska štátna ropná spoločnosť, Petrobras podpísali zmluvy o financovaní za približne 10 mld. USD výmenou za ropu. Podľa podmienok mala Brazília exportovať 150 tis. barelov ročne do Číny a až 200 tis. barelov ročne do konca roka 2019 (The Dialogue, 2015). Od 2007 do 2017 poskytli Brazílii CDB a Exportno-importná banka Číny financovanie vo výške 28,9 mld. USD, z čoho 12 mld. USD bolo použitých na projekty súvisiace s ťažbou a produkciou ropy (The Dialogue, 2018).

Ekvádor

Ekvádoru poskytla Čína od roku 2009 viac ako 12 mld. USD, pričom väčšina úverov bola viazaná na export ropy. Import ropy z Ekvádoru by mal v najbližších rokoch rásť v dôsledku výstavby ropného poľa ITT (Ishpingo – Tambococha - Tiputini) (The Dialogue, 2015). V roku 2009 poskytla CDB úver ekvádorskej spoločnosti PetroAmazonas vo výške 1,2 mld. USD so splatnosťou 3 až 5 rokov na výstavbu vrtu na ropnom poli ITT. Na tomto projekte spolupracujú aj čínske štátne ropné spoločnosti CNPC a Sinopec pod hlavičkou joint venture Andes Petroleum. Vrtanie sa začalo v Tiputini v máji 2015 a produkcia sa začala v apríli 2016.

V októbri 2014 sa plánovalo vybudovanie troch platforiem a 90 vrtov. Približne 200 je potrebných na extrahovanie 920 mil. barelov ropy, ktoré sa nachádzajú v bloku. V Ishpingu plánuje PetroAmazonas od roku 2017 vybudovať 5 platforiem a 10 vrtov (AID-DATA, 2017). Od júna 2010 do decembra 2017 poskytla Ekvádoru CDB a Exportno-importná banka Číny financovanie vo výške 28,9 mld. USD na rôzne projekty, z čoho 1 mld. USD (v roku 2010) bola použitá na projekty súvisiace s ťažbou a produkciou ropy (The Dialogue, 2018).

Záver

V minulosti patrili čínsky energetický mix k tým, kde prevládala výroba elektrickej energie v tepelných elektrárnach. To sa však v poslednom čase postupne mení a Čína sa snaží svoj energetický mix viac diverzifikovať. Vzhľadom na to, že nedisponuje dostatkom vlastných surovinových zdrojov je nútená dovážať suroviny zo zahraničia. Import týchto surovín predstavuje pre energetickú bezpečnosť Číny geopolitickú hrozbu. Suroviny sú dovážané najčastejšie námornými cestami. V čínskom prípade je najväčšou hrozbou úžina Malacca, cez ktorú prúdi väčšina jej dovozu. Na zabezpečenie dodávok ropy, ktoré bude v nasledujúcich rokoch potrebovať si Čína zvolila stratégiu nadväzovania užších vzťahov s čo najviac štátmi a zároveň sa snaží so svojimi obchodnými partnermi vytvárať alternatívne dopravné cesty pre spomínané suroviny.

Ako z príspevku vyplýva, vzťahy medzi Čínou a Ruskom v oblasti energetiky sú v poslednom desaťročí silnejšie ako kedykoľvek predtým. Vývoz ruskej ropy do Číny sa medzi rokmi 2008 a 2017 zvýšil viac ako päťnásobne, čím Rusko odsunulo Saudskú Arábiu z pozície najväčšieho čínskeho dodávateľa ropy. Rusko sa môže medzičasom stať aj hlavným dodávateľom zemného plynu do keď sa začnú realizovať projekty a budú sa plniť kapacity. Ďalším posilnením významu Ruska, ako obchodného partnera v oblasti dodávok ropy by malo byť vytvorenie „*Polárnej Hodvábnej cesty*“ v Arktíde, ktorá má

posilniť lodnú dopravu cez sever ázijského kontinentu. Rozpustenie ľadu v Arktíde uvoľnilo cestu cez severné Rusko do Číny a Kórey, čo je možné využiť na vývoz ruského skvapalneného zemného plynu z prístavov, ako je Murmansk. Primárnou hnacou silou prehĺbujúcich sa bilaterálnych energetických vzťahov je strategické poskytovanie kapitálu čínskymi finančnými inštitúciami ruským energetickým spoločnostiam na zabezpečenie dlhodobých kontraktov o dodávkach ropy a zemného plynu a na rozvoj infraštruktúry na ich zabezpečenie.

Diverzifikáciu energetických zdrojov Čína ďalej sleduje na iných svetadieloch. Najväčšie aktivity pritom vyvíja v Afrike a Latinskej Amerike. Dnes čínske ropné spoločnosti pôsobia v takmer dvadsiatich afrických krajinách, z nich medzi najvýznamnejšie patria Angola, Nigéria, Južná Afrika a Botswana. Čína v Afrike pôsobí ako aj v upstream-ových odvetviach, tak aj downstream-ových odvetviach, ktoré predstavujú významnú strategickú výzvu pre etablované veľké spoločnosti aj menšie spoločnosti, ktoré sa už mnoho rokov tešia z nerastného bohatstva v energetickom sektore tohto kontinentu. Overené zásoby ropy v Latinskej Amerike podnietili Čínu k investičným aktivitám v rámci ropného priemyslu a vytvorili strategické partnerstvo.

Zoznam bibliografických odkazov

- Africa, oil and power. (2014). *China in Africa: An Evaluation of Chinese Investment*. Dostupné 24.10.2019, na <http://africaoilandpower.com/2017/07/13/china-makes-inroads-into-african-energy/>
- Africa, oil and power. (2017). *China Makes Inroads into African Energy*. Dostupné 24.10.2019, na <http://africaoilandpower.com/2017/07/13/china-makes-inroads-into-african-energy/>
- Aid Data. (2017). *China invests \$1.2 billion in Ecuador's Ishpingo-Tambococha-Tiputini (ITT) oil field*. Dostupné 25.10.2019, na <http://china.aiddata.org/projects/35820#about-this-record>
- Argus Media. (2018). *Venezuela's next debt default may be China*. Dostupné 24.10.2019, na <http://www.argusmedia.com/en/news/1776778-venezuelas-next-debt-default-may-be-china>
- Baláž et. al. (2019). *China's Expansion in International Business: The Geopolitical Impact on the World Economy*. Londýn: Palgrave Macmillan/Springer Nature.
- BP. (2018). *Country Insight - China*. Dostupné 18.9.2019, na <http://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy/country-and-regionalinsights/china.html>
- BP. (2019). *Statistical Review*. Dostupné 18.9.2019, na <http://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-china-insights.pdf>
- Center on China's Transnational Relations. (2006). *The Kazakh-China Oil Pipeline: "A Sign of the Times"*. Dostupné 30.9.2019, na http://www.cctr.ust.hk/materials/working_papers/WorkigPaper22-Blinick.pdf

- Deloitte. (2018). *Africa Oil & Gas State of Play*. Dostupné 28.10.2019, na http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/xs/Documents/energyresources/africa_oil_gas_state_of_play_Nov2018.pdf
- Djankov, S. & Miner, S. (2016). *China's belt and road initiative motives, scope, and challenges*. Dostupné 18.9.2019, na http://piie.com/system/files/documents/piieb16-2_1.pdf
- Fitchgroup Company. (2018). *Kazakhstan Oil & Gas Report*. Dostupné 28.10.2019, na <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=130188723&scope=sit>
- Global Affairs Statagic Studies. (2018). *China and India fight for the gates of the Strait of Malacca*. Dostupné 20.9.2019, na <http://www.unav.edu/web/global-affairs/detalle/-/blogs/china-and-india-fight-for-the-gates-of-the-strait-of-malacca>
- Global Times. (2019). *With high dependency on imported oil, China needs to continue strategic petroleum reserve buildup*. Dostupné 20.9.2019, na <http://www.global-times.cn/content/1143813.shtml>
- IEA. (2016). *Boosting the Power Sector in Sub-Saharan Africa: China's involvement*. Dostupné 18.9.2019, na http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/Partner_Country_SeriesChinaBoosting_the_Power_Sector_in_Sub-Saharan_Africa_Chinas_Involvement.pdf
- IEA. (2018). *Key world energy statistic*. Dostupné 18.9.2019, na http://web-store.iea.org/download/direct/2291?fileName=Key_World_2018.pdf
- IEA. (2018). *Statistics data browser – China Crude oil imports vs. exports*. Dostupné 20.9.2019, na <http://www.iea.org/statistics/?country=CHINA&year=2016&category=Oil&indicator=CrudeImportsExports&mode=chart&dataTable=OIL>
- KCP. (2019). *Atasu - Alashankou*. Dostupné 7.10.2019, na http://www.kcp.kz/projects/atasu_alashankou?language=en
- Ministry of Foreign Affair of the People's Republic Of China. (2015). *Joint Declaration on New Stage of Comprehensive Strategic Partnership Between the People's Republic of China and the Republic of Kazakhstan*. Dostupné 7.10.2019, na http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1293114.shtml
- Natural Resources Defense Council. (2019). *Research On China Oil Consumption Peak And Cap Plan*. Dostupné 24.11.2019, na <http://nrdc.cn/Public/uploads/2019-11-11/5dc8fc780297d.pdf>
- Oilprice. (2017). *China Aims For Market Share In African Refining Sector*. Dostupné 28.10.2019, na <http://oilprice.com/Energy/General/China-Aims-For-Market-Share-InAfrican-Refining-Sector.html>
- Punchng. (2018). *Chinese oil firm to invest \$3bn in Nigeria*. Dostupné 28.10.2019, na <http://punchng.com/chinese-oil-firm-to-invest-3bn-in-nigeria/>
- Quingley, S. (2014). *Chinese Oil Acquisitions in Nigeria And Angola*. Dostupné 28.10.2019, na <http://schools.aucegypt.edu/huss/pols/khamasin/pages/article.aspx?eid=14>
- Renewable Energy World. (2019). *China's renewable energy installed capacity grew 12 percent across all sources in 2018*. Dostupné 18.9.2019, na <https://www.renewableenergyworld.com/2019/03/06/chinas-renewable-energy-installed-capacity-grew-12-percent-across-all-sources-in-2018/#gref>

- Reuters. (2013). *Rosneft to double oil flows to China in \$270 billion deal*. Dostupné 24.9.2019, na <http://www.reuters.com/article/us-rosneft-china/rosneft-to-double-oil-flows-to-china-in-270-billion-deal-idUSBRE95K08820130621>
- Reuters. (2018). *Russia crude supply to China surges to record, Iran shipments sink: customs*. Dostupné 24.9.2019, na <http://www.reuters.com/article/us-china-economy-trade-crude/russia-crude-supply-to-china-surges-to-record-iran-shipments-sink-customs-idUSKCN1NV0VO>.
- RSIS. (2019). *China's belt and road initiative and its energy-security dimensions*. Dostupné 19.9.2019, na <https://www.rsis.edu.sg/wpcontent/uploads/2019/01/WP320.pdf>
- Serafettin, Y. & Daksueva, O. (2017). *The energy nexus in China–Russia strategic partnership*. Dostupné 10.10.2019, na <https://doi.org/10.1093/irap/lcx003>
- The Astana Times. (2013). *Atasu-Alashankou Oil Pipeline Set to Reach Full Capacity*. Dostupné 10.10.2019, na <http://astanatimes.com/2013/12/atasu-alashankou-oil-pipeline-set-reach-full-capacity/>.
- The Dialogue. (2018). *China-Latin America Finance Database*. Dostupné 20.10.2019, na https://www.thedialogue.org/map_list
- The Dialogue. 2015. *Latin American crude oil exports: The Battle for Market Share*. Dostupné 2.3.2019, na <https://www.thedialogue.org/wp-content/uploads/2015/06/Battle-for-Market-Share-Web-Version-6.1.2015.pdf>
- The National Bureau of Asian Research. (2018). *The emerging russia-asia energy nexus*. Dostupné 27.10.2019, na http://www.nbr.org/wpcontent/uploads/pdfs/publications/special_report_74_emerging_russia-asia_energy_nexus_dec2018.pdf
- Wall Street Journal. (2010). *China Tops U.S. in Energy Use*. Dostupné 19.9. 2019, na <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703720504575376712353150310>
- WTEx. (2019). *Top 15 Crude Oil Suppliers to China*. Dostupné 30.10.2019, na <http://www.worldstopexports.com/top-15-crude-oil-suppliers-to-china/>